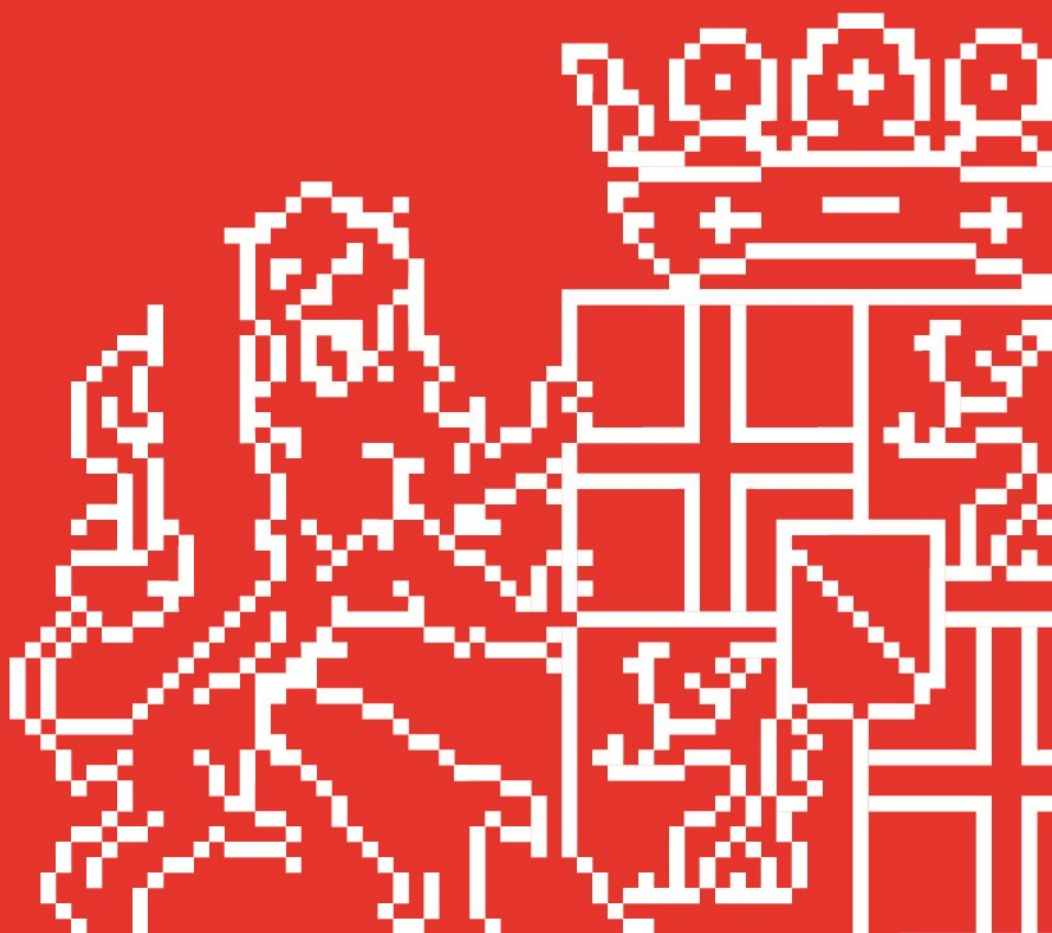

**STARTNOTITIE VISIE LANDBOUW EN VOEDSEL
BOUWSTEEN VOOR DE OMGEVINGSVISIE**

Publicatiedatum 07-11-2023
Status Vastgesteld door GS op 7-11-2023
Documentnummer UTSP 503490740-58

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Aanleiding en achtergrond	3
1.1 Aanleiding	3
1.2 Achtergrond	3
2 Probleemstelling en doel	4
2.1 Probleemstelling	4
2.2 Doelstelling	4
2.3 Afbakening	4
2.3.1 Omgevingswet	4
2.3.2 Rollen en instrumentarium	4
2.3.3 Doelgroep	5
2.3.4 Thema's	5
2.4 Relatie met andere provinciale plannen	6
3 Toekomstverkenning	7
4 Resultaat en beoogd effect	8
4.1 Participatie- en communicatieplan	8
4.2 Toekomstverkenning en scenario's	8
4.3 Visie landbouw en voedsel als bouwsteen voor de Omgevingsvisie	8
4.4 Strategisch programma met monitoringsplan	8
5 Proces en planning	10
5.1 Hoofdactiviteiten	10
5.2 Planning	11

1 Aanleiding en achtergrond

1.1 Aanleiding

Op verschillende momenten hebben Provinciale Staten om een herziening, uitbreiding of verdieping gevraagd op de Landbouwvisie provincie Utrecht 2018. Het meest recentelijk is daarover gesproken in de Openbare vergadering van Provinciale Staten van 8 februari 2023 (in het kader van Statenvoorstel Rekenkamerrapport Landbouw- en Voedselstrategie), in de Statencommissie Ruimte, Groen en Water van 26 juni 2023 (in het kader van de Voortgangsrapportage Samenwerkingsagenda Landbouw) en in de Statencommissie Ruimte, Groen en Water en Wonen van 6 september 2023. Samenvattend wordt staten-breed de behoefte gevoeld om de Landbouwvisie uit 2018 te actualiseren, te verbreden met bijvoorbeeld dierenwelzijn, maar ook de sociaaleconomische impact op de hele agroketen toe voegen en te concretiseren. De wens is hierbij integraal te kijken: hoe verhoudt deze zich tot de recente Natuurdoelanalyses, het Klimaatakkoord en de Uitvoeringsagenda schone lucht, en deze participatief tot stand te brengen. Het maken van een nieuwe landbouwvisie is opgenomen in het Coalitieakkoord 2023-2027¹:

“We maken een landbouwvisie voor de lange termijn die ook economisch perspectief biedt voor de landbouw, waarin de doelen voor stikstof, klimaat, natuur en water leidend zijn en die voor alle partijen duidelijkheid geeft.”

De behoefte om de landbouwvisie op onderdelen te verbreden en te verdiepen is breed gedragen. Sommige zaken die nu actueel zijn, zijn in de visie nog onderbelicht. Hierbij kan uiteraard gedacht worden aan de doelen uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied. De opgaven voor stikstof waren of leken in 2018 bijvoorbeeld nog veel minder urgent dan nu. Water en Bodem sturend² wordt als belangrijk element meegenomen in de visie. Maar ook een onderwerp als ‘voedsel’ verdient meer aandacht. De Voedselagenda is een stimuleringsagenda waarmee wordt gewerkt aan het versterken van korte ketens in de provincie Utrecht en het stimuleren van gezonde en duurzame voedselconsumptie van de inwoners. In 2024 vindt een herijking plaats van de Voedselagenda, omdat deze wordt voortgezet in de nieuwe coalitieperiode. De landbouwvisie voor 2050 zal richtinggevende keuzes aangeven die ook in de volgende uitvoeringsperiode van de Voedselagenda geborgd dienen te worden. Dit willen we bij de herziening van de landbouwvisie meenemen en daarom is voor de titel van deze visie gekozen voor ‘Landbouw en Voedsel’.

1.2 Achtergrond

De huidige landbouwvisie uit 2018 was een bouwsteen voor de Omgevingsvisie provincie Utrecht (2021) en is op hoofdlijnen daarin opgenomen. De Landbouwvisie is benoemd als omgevingswetprogramma in het kader van het besluit van PS in februari 2022 over de Werkwijze programma’s en projectbesluiten, om de status na invoering van de Omgevingswet vast te leggen. Deze herziening van de landbouwvisie zal een bouwsteen zijn voor de Omgevingsvisie die in 2024 wordt herzien (en in 2025 vastgesteld).

In december 2022 heeft de Randstedelijke Rekenkamer het rapport ‘Landbouw- en voedseltransitie. Onderzoek naar de provinciale bijdrage aan landbouw- en voedseltransitie³’ opgeleverd. Daaruit komt naar voren dat de ambities en doelen onvoldoende geconcretiseerd zijn, veronderstellingen over de uitwerking van beleid onvoldoende geëxpliciteerd zijn en er slechts beperkte evaluatie van het beleid plaatsvindt. Begrippen als natuurinclusieve landbouw, kringlooplandbouw, circulaire landbouw en grondgebonden veehouderij zijn beperkt gedefinieerd. De aanbevelingen zijn in een amendement door PS op 8 februari 2023 overgenomen⁴. Met het opstellen en uitwerken van de visie willen we deze punten voor de toekomst verbeteren en voorzien van een monitoringplan.

¹ [Coalitieakkoord provincie Utrecht 2023-2026 \(provincie-utrecht.nl\)](#)

² [Kamerbrief Water en Bodem sturend](#)

³ [Landbouw- en voedseltransitie \(randstedelijke-rekenkamer.nl\)](#)

⁴ [Amendement 1. Controleerbaarheid aanbevelingen Rekenkamer rapport Landbouw en voedselstrategie](#)

2 Probleemstelling en doel

2.1 Probleemstelling

In Nederland, maar ook in de provincie Utrecht, lopen we tegen steeds urgenter wordende problemen aan waarbij de slechte staat van natuurgebieden, biodiversiteitsverlies en slechte waterkwaliteit vaak in direct verband staan met de intensieve landbouw. Daarbij komen aanhangers van 'natuur' en van 'landbouw' tegenover elkaar te staan. Om de transitie van de landbouw naar een meer duurzame vorm van landbouw mogelijk te maken, hebben partijen elkaar hard nodig. Een meer gezamenlijk toekomstperspectief van actoren in het landelijk gebied kan helpen om de juiste keuzes voor de toekomst te maken.

In het UPLG wordt gewerkt aan de urgente opgaven uit het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG). Naast de landelijke NPLG-doelen voor water, klimaat en natuur, heeft provincie Utrecht daar een vierde doel aan toegevoegd: 'duurzame en rendabele landbouw'. Er is daarbij grote behoefte aan een toekomstperspectief voor de landbouw.

Naast dat er een perspectief voor de landbouw gewenst is, moet er ook een doorvertaling komen van de transitiepaden die daarbij mogelijk zijn en de rol die de provincie daarin kan spelen. Daarbij is ook het monitoren van het beleid een belangrijk aspect.

2.2 Doelstelling

Het opleveren van een door Provinciale Staten vastgestelde visie op landbouw en voedsel die richting en perspectief geeft aan de Utrechtse agrarische sector in balans met klimaat, bodem, water en natuur. Deze kijkt breder en verder dan de concrete doelen van het UPLG en helpt in het kiezen van de gewenste transitiepaden voor de langere termijn.

2.3 Afbakening

2.3.1 Omgevingswet

Op basis van de Omgevingswet stelt de provincie één Omgevingsvisie en één Omgevingsverordening op. De Omgevingsvisie is een integrale visie voor de gehele fysieke leefomgeving voor de lange termijn (tot 2050). De visie landbouw en voedsel vormt een bouwsteen voor de Omgevingsvisie. Dit betekent dat eventuele beleidsaanpassingen in de landbouwvisie waar nodig worden vastgelegd in een door PS vast te stellen kaderstellend document en vervolgens worden overgenomen in de Omgevingsvisie. De mogelijke doorwerking van beleid in regels vindt plaats in de Omgevingsverordening. Bouwsteen voor de Omgevingsvisie betekent ook dat de visie digitaal en objectgericht wordt geschreven en vastgesteld. Dit zal goed worden afgestemd met het traject van de Omgevingsvisie. De visie wordt participatief opgesteld, zodat verschillende perspectieven, meer kennis en creativiteit vroegtijdig op tafel komen, er een betere aansluiting is op (nieuwe) maatschappelijke ontwikkelingen en gebiedsgerichte opgaven en dit leidt tot betere kwaliteit van oplossingen en besluiten⁵. De wijze van uitwerking van de visie in een (strategisch) programma zal door ons in de loop van het visietraject nader bepaald worden.

2.3.2 Rollen en instrumentarium

Wij zullen de visie toespitsen op de onderwerpen waar wij als provincie invloed op hebben en waarvoor wij het verschil kunnen maken. De onderwerpen die vanuit het Rijk of Europa geregeld worden zullen wij in de visie waar relevant, kort benoemen. Denk daarbij aan inkomensbeleid of fiscaal beleid.

⁵ P. 57 van de [Omgevingsvisie provincie Utrecht](#) - Participatie bij de ontwikkeling en uitvoering van ons ruimtelijke beleid

Hieronder geven we een kort overzicht van mogelijke ‘knoppen waar we aan kunnen draaien’ en die we uit zullen werken in de visie en strategisch programma:

- Ruimtelijke ontwikkeling: Omgevingsvisie en Omgevingsverordening;
- Vergunningverlening en handhaving;
- Grondstrategie en pachtregels;
- Gemeenschappelijk landbouwbeleid: binnen de Europese kaders kunnen we nadere voorwaarden stellen waar de financiële middelen in onze provincie aan besteed kunnen worden;
- Gebiedsgerichte aanpak bij het Utrechts Programma Landelijk Gebied;
- Agrarisch water- en natuurbeheer;
- Lobby: via het IPO-circuit en zo nodig als provincie Utrecht afzonderlijk kunnen we invloed uitoefenen op Rijks- en Europees beleid;
- Stimuleren van gewenste ontwikkelingen door kennisverspreiding en voorbeeldfunctie;
- Faciliteren van experimenteerruimte;
- Voorlopers belonen.

De visie landbouw en voedsel zal het gewenste toekomstbeeld schetsen en mogelijkheden benoemen voor realisatie daarvan via het in te zetten instrumentarium. Het vormt de beleidsmatige en strategische basis voor de uitvoering in een concreet uitvoeringsprogramma.

2.3.3 Doelgroep

Als we het hebben over de agrarische sector bedoelen we het hele agrocomplex van veevoer- en kunstmestleveranciers tot financiers, producenten, loonwerkers, verwerkers en consumenten. Ook andere actoren in het landelijk gebied zoals natuur- en landschapsorganisaties worden meegenomen. De belangrijkste doelgroep zijn de agrariërs zelf. Daarbij kijken we naar de verschillende soorten landbouw, van extensieve veehouderij in de veenweidegebieden tot de intensieve kippenhouderijen in de Gelderse Vallei, fruitteelt, akkerbouw en gemengde bedrijven. Actoren die in de visie betrokken worden omvat ook nieuwe partijen die zich met agrarische productie bezig houden op het platteland, maar ook in de stad. Denk aan Community Supported Agriculture (CSA) of stadslandbouw. In een participatie- en communicatieplan wordt verder uitgewerkt welke doelgroepen (denk daarbij ook aan inwoners van de provincie) op welke wijze hun inbreng kunnen hebben.

2.3.4 Thema's

Thema	Onderdelen
Voedsel	Consumptie, productie, korte keten, wereldvoedselvraagstuk, eiwittransitie, milieudruk en grondgebruik
Vormen van landbouw	Gangbaar, andere teelten, natuurbouw, biologisch, grondgebondenheid, andere voedselproducenten, grondgebruik elders
Natuur en landschap	Zonering, scheiding versus verweving, groenblauwe dooradering, open landschap, bos, biodiversiteit, ammoniakemissies, gewasbeschermingsmiddelen
Recreatie en cultureel erfgoed	Recreatieve dooradering, cultureel erfgoed
Bodem en water	Bodem en water sturend, waterpeil en bodemdaling, bodemvruchtbaarheid, waterkwaliteit, droogte, wateroverlast, scheurverbod, waterberging
Dierenwelzijn	Weidegang, beschutting, stalsystemen, milieudruk en opgaven versus dierenwelzijn
Economie en leefbaarheid platteland	Verdienmodellen, sociale cohesie, voorzieningen, vrijkomende bebouwing, nieuwe (neven) functies, recreatie, verkaveling, bouwvlakken
Volksgezondheid en milieu	Zoönose, gezonde lucht, drinkwater, milieu
Klimaat en energie	Klimaatopgave, energietransitie, klimaatadaptatie

2.4 Relatie met andere provinciale plannen

Een toekomstverkenning (zie hoofdstuk 3) voor de landbouw kan de provincie en de landbouwsector helpen transitiepaden te zien naar een gewenste toekomst (de visie). Tegelijk speelt er in het landelijk gebied veel waarbij de landbouwsector geraakt wordt en waarbij een vaak een hoge urgentie geldt. Het is belangrijk dat deze processen goed op elkaar af worden gestemd zodat ze elkaar niet in de weg zitten, maar waar mogelijk juist versterken.

- Herziening Omgevingsvisie (op onderdelen landbouw en natuur e.a.)
- UPLG met de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA)
- Een mogelijk nieuw programma natuur
- Ruimtelijk Voorstel
- Groen Groeit Mee
- Regionale Veenweidenstrategie
- Herziening voedselagenda

Vooraf met het UPLG is er een grote samenhang. In het UPLG is landbouw als vierde doel benoemd naast de doelen water, klimaat en natuur. In het UPLG worden de doelen integraal benaderd. Ook in de gebiedsprocessen gebeurt dat. Het participatief werken aan een toekomstverkenning en visie voor landbouw en voedsel kan bijdragen aan het bieden van toekomstperspectief voor de boeren en andere actoren in de gebieden. Dat is een belangrijke voorwaarde om ook op andere thema's het gesprek te kunnen voeren en voortgang te boeken. Door dit af te stemmen met de GGA, kan het proces om te komen tot een visie voor landbouw en voedsel een kans zijn. Hetzelfde geldt voor het bottom-up proces van de Sociaaleconomische impactanalyse die wordt uitgevoerd. Dit vraagt om een goede ambtelijke samenwerking en slimme procesinrichting. Een interne kerngroep zorgt dat deze processen goed op elkaar worden afgestemd.

De visie landbouw en voedsel wordt eerst op provinciaal niveau ingestoken, met stakeholders provinciebreed. Echter, door samen op te trekken met de GGA, kan toekomstverkenning ook het proces in gebieden versterken. De komende tijd wordt gekeken waar kansen liggen om dat vorm te geven.

Vooruitlopend op de visie zijn er beleidskeuzes in het concept UPLG voorgesteld die dus meegaan in de visie landbouw en voedsel en in de herziening van de Omgevingsvisie. In het visietraject kunnen ook zaken naar boven komen die nog geen (voorgesteld) beleid zijn. Deze kunnen in de vast te stellen versie van het UPLG opgenomen worden, of uitwerking vragen in een omgevingsprogramma naast het UPLG.

De voedselagenda wordt in 2024 herzien. Door het onderwerp voedsel mee te nemen in de toekomstverkenning, kan het ook inzichten geven die worden meegenomen bij de herziening. Bovendien kunnen eventueel nieuwe beleidskaders ten aanzien van voedsel landen in de herziening van de Omgevingsvisie.

3 Toekomstverkenning

Als je naar de toekomst (2050) kijkt, zijn verschillende scenario's denkbaar. Welke trends, ontwikkelingen en opgaven zien we op ons afkomen die invloed hebben op de Utrechtse landbouw en platteland? Scenario's geven een bandbreedte aan waarbinnen allerlei ontwikkelingen mogelijk zijn. Daarbij kijken we in eerste instantie breed. Ze bieden een startpunt om het gesprek met stakeholders aan te gaan, zonder meteen bedreigend te zijn. De visie zal worden opgesteld met behulp van een toekomstverkenning. Er wordt daarbij gewerkt met toekomstscenario's die een bandbreedte van mogelijke ontwikkelingsrichtingen schetsen. Het gaat dan om een breed beeld van de hele landbouw- en voedselsector, niet alleen de landbouwbedrijven, maar ook de agro-industrie in Utrecht. Daarbij kan vervolgens worden gekeken welke ontwikkelingen wenselijk zijn en welke niet en wat de rol van de provincie daarin is. Naast het krijgen van (nieuwe) inzichten, kan een toekomstverkenning ook een belangrijke rol spelen in het participatietraject.

In de Omgevingswet is verankerd dat omgevingsvisies gebaseerd dienen te worden op scenario's⁶, zoals in de [Ruimtelijke Verkenning 2023](#) van het PBL is gedaan. De scenario's laten zien dat de transities er onder verschillende omstandigheden en op basis van verschillende normatieve uitgangspunten anders uit kunnen zien. Ze maken duidelijk wat de ruimtelijke voorwaarden voor en effecten van enkele grote keuzes zijn. Welke structurele keuzen kunnen en willen we maken?

Figuur 1. Verschillende manieren waarop toekomstverkenningen kunnen worden gebruikt in beleids- en besluitvorming.⁷

Inzichtvorming	<ul style="list-style-type: none">• Toekomstig verloop van relevante ontwikkelingen in kaart brengen met hun onderlinge relaties en effecten• Doorkruisende gebeurtenissen met hun effecten (uitbraak van een crisis, doorbraak van een nieuwe technologie)• Verschillende beleidsalternatieven met hun haalbaarheid en effectiviteit• Toekomstige gevolgen van voorgenomen beleid (de timeprint)• Bijdragen aan het leerproces van actoren• Herdefiniëring van een bepaald beleidsvraagstuk, signalering van een nieuw vraagstuk of de ontwikkeling van een nieuwe strategie
Communicatie	<ul style="list-style-type: none">• Input voor strategische conversatie tussen betrokken actoren• Gemeenschappelijk referentiepunt• Open discussie over de toekomst• Netwerk- en coalitievorming tussen belanghebbende actoren
Commitment	<ul style="list-style-type: none">• Steun voor een gewenste of bestaande strategie• Inspireren tot het inslaan van een nieuwe weg• Scheppen van draagvlak voor kwesties of bepaalde beleidsinterventies

Door middel van 'backcasting' redeneer je vanuit een gewenst gezamenlijk toekomstbeeld terug naar welke ontwikkelingen nodig zijn om daar te komen.

Bij toekomstverkenningen is naast de wetenschappelijke inbreng, ook nadrukkelijk de participatie van andere actoren gewenst (NGO's, beleidsmakers, landbouwsector). Hierbij staat het gezamenlijke leerproces centraal. Een in te huren bureau zal hier gevraagd worden om te adviseren op een goede aanpak van toekomstverkenning.

⁶ [Memorie van Toelichting op de Omgevingswet](#). "De omgevingsvisie beschrijft beelden van de gewenste toekomst van de fysieke leefomgeving. Daarin worden ontwikkelingen, trends en gewenste ontwikkelingen op het gebied van onder meer milieu, ruimte, water, natuur, cultureel erfgoed en verkeer en vervoer in diverse scenario's met elkaar in verband gebracht".

⁷ [toekomst-en-zo-een-handreiking-bij-toekomstverkenningen.pdf \(kennisopenbaarbestuur.nl\)](#)

4 Resultaat en beoogd effect

De volgende concrete resultaten en beoogd effect worden voorzien.

4.1 Participatie- en communicatieplan

Er wordt een stakeholderanalyse uitgevoerd en samen met de processen rondom de herziening van de Omgevingsvisie en Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) wordt er een participatie- en communicatieplan opgesteld. Met name de wisselwerking met de GGA biedt kansen voor versterking van beide processen en vraagt om goede afstemming en samenwerking.

Beoogd effect: goed afgestemde participatie in de gebieden waardoor stakeholders invloed kunnen uitoefenen waarbij duidelijk is waar ze invloed op hebben en waarop niet.

4.2 Toekomstverkenning en scenario's

De toekomstverkenning resulteert in de beschrijving van een aantal verhaallijnen van mogelijke toekomsten, de zogenaamde scenario's. Bij deze scenario's wordt ook de impact van de scenario's op andere onderwerpen zoals milieu, lokale economie en gezondheid onderzocht en beschreven.

Beoogd effect: draagvlak en inzicht

Het toewerken naar een breed gedragen visie op landbouw en voedsel biedt kansen om met partijen in gesprek te gaan over de toekomst in 2050 en daarbij tot gedeelde toekomstbeelden te komen. Dit kan helpen om tegenstellingen te verzachten en biedt kansen om te werken aan vertrouwen, mits de randvoorwaarden waarbinnen invloed mogelijk is helder zijn.

De toekomstverkenning kan hele nieuwe inzichten opleveren, maar we krijgen ook meer grip op zaken die nog ver weg lijken, zoals bijvoorbeeld kweekvlees. We zijn er beter op voorbereid.

4.3 Visie landbouw en voedsel als bouwsteen voor de Omgevingsvisie

Aan de hand van de scenario's worden, waar dat nog nodig is, bestuurlijke keuzes gemaakt voor het gewenste toekomstbeeld voor 2050. De nieuwe visie landbouw en voedsel is een bouwsteen voor de herziening van de Omgevingsvisie (vast te stellen in 2025). Met de visie wordt beleid (verder) ontwikkeld waar dat er nu nog niet is. Zo wordt de visie meer toekomstbestendig. Begrippen als natuurinclusieve kringlooplandbouw worden nader gedefinieerd. Het kaderstellend deel van de visie loopt mee in het proces van de herziening van de Omgevingsvisie.

Beoogd effect: beleidskeuzes maken die soms spannend, maar toekomstbestendig zijn

Bestuurlijk zijn aanvullende kaders nodig die moeten landen in de herziene Omgevingsvisie. Graag nemen wij de Statenleden mee in de toekomstverkenning kan dit helpen om keuzes te begrijpen en de impact te overzien.

4.4 Strategisch programma met monitoringsplan

Het resultaat is dat, naast te maken beleidskeuzes om bij het gewenste toekomstbeeld te komen, het handelingsperspectief voor de provincie in kaart wordt gebracht. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in:

- Wat al in het ontwerp UPLG wordt meegenomen
- Waar misschien het vast te stellen UPLG op kan worden aangepast
- Wat naast het UPLG in gang moet worden gezet

Daarbij worden transitiepaden uitgewerkt waarbij inzichtelijk wordt gemaakt welke keuzes en acties op welke termijn nodig zijn en wie waarvoor aan de lat staat.

In het strategisch programma wordt een monitoringplan opgenomen zodat in de toekomst beleid beter geëvalueerd kan worden op doelbereik.

5 Proces en planning

5.1 Hoofdactiviteiten

1. Startnotitie PS

Met deze startnotitie willen we PS informeren en consulteren over doel, thema's en proces om te komen tot de nieuwe visie. Betrokkenheid van PS is gebaseerd op het BOB-model .

Beeldvorming begint met de startnotitie en loopt door in de toekomstverkenning: statenleden worden gevraagd aandachtspunten bij de start mee te geven en te participeren in dit proces.

Oordeelsvorming gebeurt aan de hand van de uitkomsten van de toekomstverkenning en de tussenevaluatie. De discussie hierover geeft de richting voor de visievorming.

Besluitvorming over de visie vindt vervolgens plaats in PS, voor zover er sprake is van nieuwe of aanvullende kaderstelling. Waar nodig loopt deze samen met besluitvorming over de Omgevingsvisie.

Vertrekpunt is de startnotitie bij de landbouwvisie 2018: op basis hiervan en van recente gesprekken in PS, bevat deze startnotitie een eerste voorstel voor inhoudelijke aanvulling en aanpassing en hoofdlijnen van de procesaanpak.

2. Stakeholderanalyse en hoofdlijn participatie

Om participatie echt bij te kunnen laten dragen aan een nieuwe visie op de toekomst, is het van belang om stakeholders in een vroeg stadium te betrekken.

De stakeholderanalyse wordt uitgevoerd door cluster Landbouw en Voedsel, waarbij integraal gekeken wordt (dus verder dan alleen landbouwpartijen) en er wordt afgestemd met andere processen waarbij stakeholders worden betrokken (UPLG, GGA). In het participatietraject zoeken we afstemming met de al lopende participatie van het UPLG en de GGA. We zoeken de kansen om beide participatietrajecten elkaar te laten versterken.

3. Opdrachtverlening bureau

Voor toekomstverkenning, participatietraject, tussenevaluatie en visievorming maken we gebruik van professionele ondersteuning van een extern bureau. De nadruk ligt op procesbegeleiding. Hiertoe wordt een meervoudig onderhands aanbestedingstraject gestart.

4. Toekomstverkenning

Stakeholders betrekken in het stadium van toekomstverkenning en het vormgeven van scenario's levert een aantal voordelen op. Door verder in de toekomst te kijken is het minder bedreigend voor nu, maar worden de effecten van trends wel duidelijk. Het zorgt zo voor bewustwording vanuit eigen inzichten. Alles kan nog op tafel komen en dat schept ruimte. Daarnaast zijn scenario's redelijk waardevrij. Er worden mogelijke toekomstbeelden geschetst op basis van trends. Er worden nog geen voorkeuren bepaald.

De uitkomsten van deze scenario's per thema worden samengebracht in een aantal overkoepelende scenario's voor de landbouw. Deze verhaallijnen schetsen verschillende uitkomsten van de toekomst, maar geven niet aan welke ontwikkelingen wel of niet gewenst zijn. Wel wordt een schets gegeven van de impact van ontwikkelingen. Dit verhaal wordt teruggekoppeld aan de deelnemers om nog op te kunnen reageren.

Vragen die aan de orde komen:

- Wat zijn de trends die op het thema van belang zijn?
- Wat zijn drijvende krachten die invloed hebben op het thema?
- Welke kanten kunnen deze drijvende krachten op gaan?
- Hoe beïnvloeden ze elkaar?

5. Tussenevaluatie (go/nogo)

Het voorstel is om een moment te plannen om te evalueren wat de toekomstverkenning heeft opgeleverd en hoe zich dat verhoudt ten opzichte van wat er speelt op nationaal niveau op het gebied van landbouw, maar ook de

ontwikkelingen rondom het UPLG. Wellicht is het verstandiger om even af te wachten (bijvoorbeeld op een nationale landbouwvisie) of om het proces aan te passen.

6. Visievorming

Na het uitwerken van scenario's in verhaallijnen, komt de stap naar visievorming: het gedeelde toekomstbeeld. Daarbij wordt gekeken welke ontwikkelingen meer of minder gewenst zijn en hoe die zijn te beïnvloeden en door wie. Ook daarbij is participatie van belang. Ook omdat rollen en verantwoordelijkheden van de provincie en verschillende stakeholders dan duidelijk worden. We komen samen tot conclusies en dat creëert begrip en draagvlak. Het wordt zo duidelijk welke beleidskeuzes op welke termijn nodig zijn en deze worden waar nodig in een kaderstellend document aan PS aangeboden ter besluitvorming.

In interactieve sessies worden de scenario's kort geschetst. Op basis van scenario's wordt gevraagd naar gewenste en ongewenste ontwikkelingen en wordt toegewerkt naar een gedeeld toekomstbeeld. D.m.v. backcasting bepalen we welke transitiepaden mogelijk zijn, welke keuzes al gemaakt zijn in het UPLG, en waar verder de provincie een rol in heeft of kan en wil spelen. Bepalen wat op korte termijn kan en welke interventies op langere termijn spelen. De visie en het door PS vastgestelde kaderstellend document levert input voor de te wijzigen Omgevingsvisie.

7. Uitwerking in Strategisch programma/ uitvoeringsprogramma('s)

In het strategisch programma bepaalt GS welke stappen concreet gezet gaan worden. Ook wordt er een manier van monitoring vastgelegd die bijdraagt aan de wens van PS om beter te kunnen sturen op doelrealisatie. Waar nodig wordt deze opgenomen in een aanpassing van de doelenboom bij de Programmabegroting.

5.2 Planning en betrokkenheid PS

Startnotitie voor Provinciale Staten: 7 nov in GS en 29 nov. Statencommissie Ruimte, Groen, Water en Wonen.

Opdrachtverlening bureau voor toekomstverkenning: dec 2023

Stakeholderanalyse en participatie- en communicatieplan: januari 2024

Toekomstverkenning: feb/mrt 2024 – PS worden hierbij betrokken.

Tussenevaluatie met go/nogo: mrt 2024

Uitschrijven scenario's met beelden: mrt/apr 2024

Visievorming met stakeholders: apr/mei 2024 – PS worden hierbij betrokken.

Input visie voor Omgevingsvisie: mei 2024

Vaststelling Omgevingsvisie PS: begin 2025